

Beste Frans,

Vriendelijk dank voor je mail met attendering op het artikel 'Neonicotinoids impact all aspects of bird life: a meta-analysis'. Je zult begrijpen dat het drie dagen vóór publicatie erg kort dag was om inhoudelijk op deze studie te reageren, maar we hebben er zo snel mogelijk naar gekeken. Daarbij merk ik op dat ons antwoord gaat over het gebruik van neonicotinoïden in gewasbeschermingsmiddelen, niet over het gebruik van deze stoffen (bijv. imidacloprid) in biociden of diergeneesmiddelen.

Wat betreft je vragen:

- 1) Alle Europese beoordelingsautoriteiten volgen voor de beoordeling van stoffen en middelen de Gewasbeschermingsmiddelenverordening (1107/2009). In de risicobeoordeling wordt het te verwachten effect bepaald bij de blootstelling die voor dat middel relevant is. Hierbij wordt rekening gehouden met de omstandigheden zoals die in de veldsituatie zijn te verwachten. Zowel letale effecten (sterfte) als subletale effecten (bijvoorbeeld eiproductie, lichaamsgewicht, paarvorming) worden meegenomen. De conclusie van de Vogelbescherming dat de effecten die genoemd worden in het artikel ook allemaal een gevolg zijn van neonicotinoïdegebruik in Nederland, voert daarom veel te ver. De meta-analyse houdt geen rekening met de blootstelling waarbij de effecten gevonden zijn, waardoor geen conclusies kunnen worden getrokken over de relevantie van de (vroegere en huidige) toepassingen in Nederland. Het is bekend dat neonicotinoïden - afhankelijk van de dosering - schadelijke effecten op vogels kunnen hebben. Hier is in de (Europese en Nederlandse) risicobeoordeling altijd uitgebreid aandacht voor geweest en het heeft geleid tot restricties in gebruik.
Dat geldt ook voor de toelating van andere genoemde neonicotinoïden (Thiamethoxam, Thiacloprid en Imidacloprid). Effecten op de gezondheid van vogels waren dan ook geen reden om in tweede instantie anders te oordelen over deze stoffen. De reden dat deze stoffen uiteindelijk niet meer werden toegelaten kwam voort uit geconstateerde negatieve effecten op eendagsvliegen en bestuivers.
- 2) Bij de conclusie dat 'alle onderzochte typen neonicotinoïden schadelijk zijn voor verschillende aspecten van de gezondheid van alle onderzochte soorten vogels' willen we allereerst de kanttekening plaatsen dan het merendeel van de gebruikte studies kijkt naar imidacloprid, terwijl slechts twee studies kijken naar de nu nog toegelaten stof acetamiprid. De geciteerde veralgemenisering volgen wij dan ook niet.

Stoffen en middelen worden toegelaten wanneer op basis van de geldende Europese richtlijnen geconcludeerd kan worden dat ze voldoende veilig zijn, cq. geen onaanvaardbare risico's hebben voor mens, dier of milieu. Daarbij wordt geoordeeld op basis van de concrete blootstelling, dat wil zeggen het aangevraagde gebruik, de dosering, toepassingsfrequentie, binnen- of buitengebruik, etc. Het is daarom onmogelijk generaliserend te oordelen 'of alle neonicotinoïden (on)veilig zijn'. Aangezien aangevraagde toepassing en gebruik altijd een rol spelen in de beoordeling kunnen wij evenmin vooruit lopen op de vraag of een middel op basis van een neonicotinoïde kan worden toegelaten of niet.

In het verleden zijn de toelatingen van gewasbeschermingsmiddelen op basis van neonicotinoïden sterk ingeperkt. Om bijen en andere bestuivers te beschermen besloot de Europese Unie in 2013 al tot een verbod op buitengebruik op bloeiende planten. Door deze sterke restricties is voor de meeste neonicotinoïden het verzoek tot vernieuwing van de goedkeuring ingetrokken door de aanvrager of het verzoek daartoe werd afgewezen.

Nederland heeft ook nooit gebruik gemaakt van de mogelijkheid middelen op basis van deze stoffen via een zgn. 'vrijstelling' (u spreekt van 'noodmaatregel') tijdelijk opnieuw beschikbaar te maken.

Op dit moment is alleen de werkzame stof acetamiprid nog goedgekeurd in Europa. Op basis van de geldende Europese criteria is in 2018 besloten tot hernieuwde goedkeuring van deze stof. Op basis van de geldende criteria worden op dit moment ook vijf middelen op basis van acetamiprid opnieuw beoordeeld. Wanneer deze middelen voldoen aan de criteria volgens de verordening kunnen ze voor het aangevraagde gebruik worden toegelaten.

Met betrekking tot de in de analyse gebruikte acetamiprid-studies merken we op: De niet gepubliceerde studie Taliaferro, M.C., and V. Miller. 1999. Reproduction Study with Acetamiprid in the Mallard Duck (*Anas platyrhynchos*), EBA Inc., 2900 Quakenbush Rd., Snow Camp, NC 27349. Laboratory Project Identification No. 029708, Sponsor: Rhone-Poulenc Ag Company, NC, USA. February 1, 1999. Unpublished. Access through: https://www3.epa.gov/pesticides/chem_search/cleared_reviews/csr_PC-099050_06-Feb Deze is meegenomen in de Europese beoordeling van de stof en in de tussentijdse EFSA-statement over de stof.

Humann-Guillemot, S., de Montaigu, C. T., Sire, J., Grünig, S., Gning, O., Glauser, G., Vallat, A. & Helfenstein, F. (2019). A sublethal dose of the neonicotinoid insecticide acetamiprid reduces sperm density in a songbird. *Environmental Research*, 177, 108589. Deze is niet meegenomen in de beoordeling van de stof, wel in de tussentijdse EFSA-statement voor de stof. Het (tussentijdse) EFSA acetamiprid statement is in 2022 in het SCoPAFF besproken. Het SCoPAFF vond in de informatie over milieu geen reden voor tussentijdse actie; het wordt dan meegenomen bij de reguliere stofherbeoordeling.

Wat betreft de vraag naar mogelijke risico's voor de mens geldt ook dat de stof toxicologisch beoordeeld en opnieuw toegelaten is op basis van de daarvoor geldende Europese richtlijnen. Ook bij de hernieuwde beoordeling van de middelen met acetamiprid kijken we conform de Europese Verordening naar de toxicologische risico's.

- 3) De gecursiveerde tekst die u aanhaalt komt uit de inleiding van de Europese Gewasbeschermingsmiddelenverordening. Bij het vaststellen van richtlijnen en eindpunten wordt *in* de Verordening rekening gehouden met het voorzorgsbeginsel. Dit betekent dat bij het toelaten van stoffen en middelen op basis van de Verordening het voorzorgsbeginsel is toegepast. De Verordening voorziet voor zowel stoffen als middelen ook in de mogelijkheid om tussentijds in te grijpen wanneer nieuwe onderzoeksgegevens of wetenschappelijke feiten daartoe reden geven. In die zin heeft de Verordening ook bij het ingrijpen in de bestaande toelatingsen voor neonicotinoïden in 2019/2020 goed gewerkt. Wanneer u van mening bent dat de door u uitgevoerde meta-analyse tot een ander oordeel over de stof acetamiprid zou moeten leiden, kunt u deze studies via een zgn. artikel 21-procedure (uit de Verordening) aan de Europese Commissie aanbieden.

In het algemeen kunnen we zeggen dat de Europese Gewasbeschermingsmiddelenverordening leidend is voor het toelaten van werkzame stoffen en gewasbeschermingsmiddelen. Wanneer wetenschappelijke inzichten, of het maatschappelijk debat daar aanleiding toe geven, kan deze verordening worden aangepast. Dat kan gevolgen hebben voor nieuwe én reeds toegelaten stoffen en middelen. Als toelatingsautoriteit volgt het Ctgb te allen tijde de (aanpassingen in) de Verordening.

Met vriendelijke groet,

Hans van Boven,
Ctgb